

TADQIQOTLAR

ILM-FAN

TEKNOLOGIYALAR

ZAMONAVIY ILM-FAN VA INNOVATSIYALAR NAZARIYASI

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

2024

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

Andijan, Uzbekistan

+998945668868

<https://innoworld.net>

Artiqov Umidjon Tulanbayevich

Andijon davlat universiteti

1-bosqich doktoranti

Annotatsiya: Korrupsiya masalasi dunyo miqyosida hal etilishi lozim bo'lgan eng asosiy global muammolardan biridir. Bu muammo har qanday davlat va jamiyatning ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy rivojlanishiga jiddiy putur yetkazadigan, inson huquq va erkinliklarining poymol bo'lishiga olib keladigan salbiy illatdir. Shuning uchun ham bugungi kunda korrupsiyaga qarshi kurash masalasi xalqaro ahamiyat kasb etib, jahon siyosatining muhim masalalari qatoridan joy oldi.

Kalit so'zlar: korrupsiya, mamlakat, jamiyat, huquq, global muammo, firibgarlik

Аннотация: проблема коррупции-одна из основных глобальных проблем, которую необходимо решать в глобальном масштабе. Эта проблема является негативным пороком, который может серьезно подорвать социально-политическое и экономическое развитие любого государства и общества, привести к ущемлению прав и свобод человека. Поэтому сегодня вопрос противодействия коррупции приобрел международное значение и вошел в число важных вопросов мировой политики.

Ключевые слова: коррупция, страна, общество, право, глобальная проблема, мошенничество

Annotation: the issue of corruption is one of the most fundamental global problems to be addressed globally. This problem is a negative illusion that seriously undermines the socio-political and economic development of any state and society, leads to the violation of human rights and freedoms. That is why today the issue of anti-corruption has gained international importance and is among the most important issues of world politics.

Keywords: corruption, country, Society, Law, global problem, fraud

Korrupsiyaning eng keng tarqalgan turlariga davlat mulkini talon-taroj qilishlik, poraxo'rlik, firibgarlik, tovlamachilik kabi bir qator jinoyatlar kiradi. Bunday jinoyatlar iqtisodiyotni zaiflashtirib, siyosiy boshqaruvni izdan chiqarishi va fuqarolarning davlat tizimi va siyosiy tizimlarga nisbatan ishonchsizligini hamda noroziligini keltirib chiqaruvchi omillar deyishimiz mumkin.

Korrupsiya — bu jamiyatni turli yo'llar bilan iskanjaga oladigan dahshatli illatdir. U demokratiya va huquq ustuvorligi asoslariga putur yetkazadi, inson huquqlari buzilishiga olib keladi, bozorlar faoliyatiga to'sqinlik qiladi, hayot sifatini yomonlashtiradi va odamlar xavfsizligiga tahdid

soladigan uyushgan jinoyatchilik, terrorizm va boshqa hodisalar ildiz otib, gullashi uchun sharoit yaratib beradi.

Nazariyotchi olimlar, siyosatchilar va amaliyotchilar o'rtasida korrupsiya tushunchasi to'g'risida turli-tuman fikr va mulohazalar mavjud bo'lib, ko'pchilik uni kengroq ma'noda ifodalashga harakat qiladi.

Ba'zi olimlar pora evaziga sotilishning o'zini korrupsiya desa, ba'zilar korrupsiya bu keng ko'rinishdagi jinoiy uyushma, deb ta'riflaydi.

Dunyoda korrupsiyaning turi ham, tavsifi ham juda ko'p. Uning kelib chiqish sabablarini o'rganish, unga qarshi kurashishning samarali yo'llarini topish bo'yicha olimlar, turli institutlar va xalqaro tashkilotlar tomonidan yuzlab, minglab tadqiqotlar o'tkazilmoqda. Bu borada turli ko'rsatkich va raqamlar aks etgan jadvallar ham yaratilgan, o'ziga xos reytinglar tuzilgan. Hatto korrupsiyaning ildizi va yechimini topishga qaratilgan har xil formulalar ham ishlab chiqilganki, bu boradagi ishlar va izlanishlar bugungi kunda ham izchil davom ettirilmoqda.

Adabiyotlarda korrupsiyaga shaklan har xil, mazmunan bir-biriga yaqin bo'lgan ta'riflar beriladi. Korrupsiya muammosining tadqiqi bilan shug'ullangan amerikalik olimlar E.Benfild, M.Jonston, J.Naylarning fikricha: «Korrupsiya – bu siyosiy arboblarning, davlat apparati xodimlarining va boshqa shaxslarning shaxsiy, oilaviy yoki guruhviy manfaatlari uchun boylik orttirish va o'zining ijtimoiy maqomini ko'tarish maqsadida o'zlarining rasmiy burchlarini va davlat funksiyalarini bajarishdan bosh tortishidir», deb fikr bildirishsa, Rossiyalik olim P.A.Cherkasov esa, «Korrupsiya – bu jamiyat va davlatda ro'y beradigan salbiy hodisalar majmuyidir», deb fikr bildiradi.

Ta'kidlanishicha, korrupsiya iqtisodiyot rivoji, chinakam qulay tadbirkorlik va investitsiya muhiti uchun eng asosiy to'siqlardan biri bo'lib, bu illat jahon iqtisodiyotiga har yili o'rtacha 2,6 trillion dollar zarar keltiradi.

O'zbekiston ham bu muammodan xalos bo'lmagan. Dunyodagi korrupsiya darajasini o'rganuvchi Transparency International xalqaro tashkiloti indeksida O'zbekiston oxirgi uch yilda 12 pog'onaga ko'tarilgan bo'lsa-da, hali bu illat barham topmagan, deyiladi xabarda.

O'zbekiston aholisning fikricha, sog'liqni saqlash, ta'lim, bank, bojxona, sud, prokuratura, ichki ishlar, kommunal xizmat sohalarida, shuningdek, fuqarolarni ishga qabul qilishda korrupsiya keng tarqalgan.

Bir so'z bilan aytganda, korrupsiya so'zi «sotish», «sotilish», degan ma'nolarni ham anglatar ekan. Rahbar yoki mas'ul kishi qanday qilib korrupsiyaga qo'l uradi? Bunga qanday omillar sabab bo'ladi? Bu savollarga javob har xil bo'lishi mumkin. Lekin shunisi aniqki, sotadigan xam, sotiladigan xam, nafaqat bugunning, balki ertangi nurli kelajagimizning ham xiyonatkoridir!

Nazariy talqin etganda korrupsiya – davlat funksiyasini bajarish topshirilgan xizmatchilarning o'z xizmat mavqeyi va egallab turgan mansabi hamda u bilan bog'liq bo'lgan obro'sidan shaxsiy boylik orttirish maqsadida

yoki bir guruh shaxslarning manfaatlari yo'lida g'araz maqsadlarda foydalanishdan iborat bo'lgan hokimiyatga putur yetkazishda ifodalangan jamiyat uchun xavfli hodisadir. Shuning uchun ham adabiyotlarda "Davlat funksiyalarini bajarish vakolatiga ega bo'lgan shaxslarning g'ayriqonuniy tarzda moddiy va boshqa boyliklar, imtiyozlarni olishda o'z maqomi va u bilan bog'liq imkoniyatlardan foydalanishi", deb ta'kidlanadi.

«Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida»gi qonunning 9-moddasida bizning bu boradagi huquqlarimiz kafolatlangan. Qununga ko'ra, jismoniy va yuridik shaxslarning korrupsiyaga oid huquqbuzarlik faktlariga doir murojaatlar to'liq, xolisona va o'z vaqtida ko'rib chiqiladi. Korrupsiyaga oid huquqbuzarliklar to'g'risida axborot bergan shaxslarning himoya qilinishi ta'minlanadi.

So'nggi yillarda korrupsiyaga qarshi kurashish borasidagi ishlar mutlaqo yangi bosqichga ko'tarildi. Prezidentimiz tashabbusi bilan butun mamlakatda tom ma'noda korrupsiyaga qarshi urush e'lon qilindi. Shu sababli loqaydlik, befarqlik, ikkiyuzlamachilik, tovlamachilik, firibgarlik, urug'-aymoqchilik, tanish-bilishchilik, poraxo'rlik kabi illatlarning sodir etilishiga qarshi kurashda barchaning faolligi yaqqol ko'zga tashlanmoqda. Shu ma'noda joylarda va ta'lim muassasalarida korrupsiyaga oid tadbirlar, turli tanlovlar har yili o'tkazilib kelinmoqda. Mamlakatimizning kelajagini va obro'-e'tiborini qadrlaydigan har bir vijdonli fuqaro bu kabi tahdidlarni esda tutmog'i darkor. Halol mehnat qilish, o'z bilimi, kuch-g'ayrati va ijodiy qobiliyatini sarflash uchun barqaror shart-sharoit bo'lishini istaydigan, farzandlari va yaqin kishilari kelajakda ham demokratik, fuqarolik jamiyatida sivilizatsiyalashgan bozor munosabatlarning samaralaridan to'la-to'kis foydalanishni orzu qiladigan har bir fuqaro, korrupsiya yo'lga o'z vaqtida zarur to'siq qo'yilmasa, bu illatlar qanday ayanhli oqibatlarga olib kelishini anglash qiyin emas. Biz korrupsiya balosiga birgalikda, ahillik bilan, dadil qadamlar ila kurashmog'imiz zarur.

Yurtimizda sodir bo'layotgan bunday holatlarga e'tibor bilan nazar tashlasak, korrupsiyaga qo'l urgan, jinoyat ishi ochilgan odam, birinchi navbatda, qonunni buzadi, qolaversa, yon atrofga o'zining kimligini, e'tiqodi, olgan tarbiyasi va ma'naviyati qay darajada ekanligini oshkor qiladi. Bunday kimsalar nafaqat davlatimizga moliyaviy ziyon yetkazadi, balki o'zining va oilasining, butun boshli oilasi va yaqinlarining ham obro'sini to'kadi. Eng xatarlisi esa, bugungi kunda ham joylarda jinoyat sodir etilishiga imkon berilayotgan shart-sharoitlar, atrofdagilarning bunday holatga nisbatan befarqligi, qolaversa, bu illatni odamlar oddiy holat sifatida qabul qilayotganliklaridadir, deb hisoblaymiz.

Korrupsiyaga aralashgan, bu jirkanch illatga qo'l urgan odam uchun aziz narsalar, mo'tabar tuyg'ularning qadri yo'qoladi. Bunday odamlar hayotda hamma narsani sotib olish va sotish mumkin, deb o'ylaydi. Ular uchun hayot faqat puldan iborat, deb qarash fikri ustunlik qiladi. Imon-e'tiqod, or-nomus,

vijdon, xullas, umuminsoniy qadriyatlar, ular uchun xuddiki ertakdir. Shu bois ham ular ota-onasi, qarindosh-urug'lari, yoru birodarlari, mahalla-ko'yning yuzini yerga qaratishdan, boshini egishdan uyalmaydi.

Hammamiz yaxshi bilamiz, qonun huquqiy munosabatlarni tartibga soladi. Vakolatlar, huquq va majburiyatlarni, amalga oshiriladigan chora-tadbirlarni belgilab beradi. Agar qonun hayotda ishlamasa, uning bir necha varaq oddiy qog'ozdan farqi qolmaydi. Shunday ekan, «korrupsiya haqida farmon qabul qilindi, endi hammasi iziga tushib ketadi», deb o'ylash, xotirjamlikka berilish katta xato bo'ladi. Korrupsiya balosidan qutulish, ayniqsa, ta'lim sohasini uning changalidan ozod etish haqida hammamiz o'ylashimiz, buning zaruratini har birimiz yuragimizdan o'tkazishimiz, unga qarshi qat'iy kurashishimiz lozim.

Bu kurash kundalik hayotimizdagi oddiy holatlardan boshlanadi. Shifokordan yaxshiroq maslahat olish, navbatni tezlashtirish, reyting daftarchasiga tuzukroq baho qo'ydirish va hokazo vaziyatlarda o'zimizni munosib tutishimiz lozim bo'ladi.

Shuning uchun ham aholining, ayniqsa, yoshlarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish, jamiyatda korrupsiyaga nisbatan murosasiz munosabatni shakllantirish, xususan, davlat organlari va boshqa tashkilotlar xodimlarining huquqiy savodxonligini yanada oshirish orqaligina ko'zlangan natijalarga erishishimiz mumkin.

Fikrimiz oxirida yuqorida ta'kidlangan fikrlardan kelib chiqib, bu yo'nalishdagi ishlarni yanada ijobiy hal qilinishiga ko'maklashuvchi quyidagi xulosa va takliflarimizni bayon qilishni lozim topdik:

Yoshlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini oshirishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar tizimini yanada takomillashtirish lozim;

Ayni yo'nalishda har xil tanlovlar, musobaqalar, ilmiy-amaliy anjumanlar o'tkazishni tizimli amalga oshirish zarur;

Xulosa o'rnida alohida ta'kidlaymanki, biz yoshlar, korrupsiya illatini mutlaqo qoralaymiz va mustaqil davlatimizning nurli kelajagi hamda mamlakatimizni eng rivojlangan davlatlar qatoridan munosib joy olish yo'lida hamisha Prezidentimizga kamarbastamiz va bu borada biz yoshlarga bildirilayotgan yuksak ishonchni, albatta, oqlaymiz!!!